

ЕВРАЗИЯ ЭКОНОМИКАЛЫК БИРЛИГИНИН СОТУ

КОНСУЛЬТАТИВДИК КОРУТУНДУ

2024-жылдын 28-марты

Минск шаары

Евразия экономикалык бирлиги Сотунун Чоң коллегиясы, төрагалык кылуучу судья-баяндамачы А.А. Дронов, судьялар А.М. Ажибраимова, А.М. Айриян, Д.П. Александров, А.А. Забара, Е.Ж. Исмаилов, М.Т. Кайыпов, А.Б. Кишкембаев, Н.В. Павлова, А.Г. Тунян курамында,

соттук отурумдун катчысы А.В. Королеванын катышуусунда,

Евразия экономикалык бирлиги Сотунун Статутунун 46, 68, 69, 96 - пункттарын, Евразия экономикалык бирлиги Сотунун Регламентинин 14, 72, 85-беренелерин жетекчиликке алып,

2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин эмгектик укуктук мамилелерге байланышкан жоболоруна түшүндүрмө берүү тууралуу Татьяна Ивановна Брынованын, Павел Петрович Мысливскийдин, Антон Александрович Пановдун арызы боюнча консультативдик корутунду берет.

I. Арыз ээлеринин суроолору жана иштин жагдайы

1. Россия Федерациясынын жарандары Т.И. Брынова, П.П. Мысливский, А.А. Панов (мындан ары – арыз ээлери) Евразия экономикалык бирлигинин Сотуна (мындан ары – Сот) 2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимдин (мындан ары – Келишим) № 32 тиркемесинде камтылган Евразия экономикалык бирлигиндеги социалдык кепилдиктер, жеңилдиктер жана иммунитеттер жөнүндө жобонун (мындан ары – Жобо) 53 жана 54-пункттарына түшүндүрмө берүү тууралуу арыз менен кайрылышкан.

2. Иштин материалдарынан көрүнүп тургандай, Жобонун 53-пунктунда Евразия экономикалык бирлиги (мындан ары – Бирлик) органдарында Россия Федерациясынын жарандарынан турган кызмат адамдарына жана кызматкерлерине иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугуна ээ болуу шарттары каралган, аталган шарттардын өзгөрүүсү түшүндүрмө берүү тууралуу арыз менен кайрылууга себеп болгон.

2014-жылдын 29-майындагы редакциядагы Жобонун 53-пунктуна ылайык Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган, Комиссияда жана Сотто иштегенге чейин федералдык мамлекеттик (мамлекеттик

жарандык) кызмат орундарын ээлеген, Комиссияда же Сотто ээлеген кызматтарынан (күнөөлүү аракеттерге байланыштуу кызматтан бошотулгандан башка учурларда) бошогон жана мамлекеттик жарандык кызматта он беш жылдан кем эмес стажы бар кызмат адамдары жана кызматкерлер Комиссиядагы жана Соттогу ишинен бошотулганга чейин түздөн-түз бул мекемелерде он эки айдан кем эмес кызмат орундарын ээлеп турган болсо, алар федералдык мамлекеттик жарандык кызматчылар үчүн Россия Федерациясынын мыйзамдарында каралган тартипте иштеген жылдары үчүн дайындалган пенсия алууга укуктуу.

2021-жылдын 5-августундагы Евразия экономикалык комиссиясынын кадрлар курамын түзүү механизмин тактоо бөлүгүндө 2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимге өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу 2022-жылдын 25-октябрында күчүнө кирген протоколго ылайык Жобонун 53-пунктунун төмөнкүдөй редакциясы кабыл алынган:

«Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган, Комиссияда жана Сотто иштегенге чейин ар кандай мезгилде федералдык мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызмат орундарын ээлеген, Комиссияда же Сотто ээлеген кызматтарынан (күнөөлүү аракеттерге байланыштуу кызматтан бошотулгандан башка учурларда) бошогон жана мамлекеттик жарандык кызматта он беш жылдан кем эмес стажы бар кызмат адамдары жана кызматкерлер Комиссиядагы жана Соттогу ишинен бошотулганга чейин түздөн-түз бул мекемелерде он эки айдан кем эмес кызмат орундарын ээлеп турган болсо, алар федералдык мамлекеттик жарандык кызматчылар үчүн Россия Федерациясынын мыйзамдарында каралган тартипте иштеген жылдары үчүн дайындалган пенсия алууга укуктуу».

Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган Евразия экономикалык комиссиясынын жана Евразия экономикалык бирлиги Сотунун кызмат адамдарын жана кызматкерлерин пенсиялык жактан камсыз кылуу бөлүгүндө 2014-жылдын 29-майындагы Евразия экономикалык бирлиги жөнүндө келишимге өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу 2022-жылдын 24-январында кол коюлган жана 2023-жылдын 24-январында күчүнө кирген протоколдун (мындан ары – Протокол) негизинде Комиссиянын жана Соттун Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган кызмат адамдарына жана кызматкерлерине иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо үчүн талап кылынуучу Комиссиядагы жана Соттогу ээлеген кызмат орундарынын узактыгы боюнча Жобонун 53-пунктуна өзгөртүүлөр киргизилген.

Протоколдун 1-беренесинин 2-пунктуна ылайык Протоколдун 53-пунктунун биринчи абзацынын сүйлөмүнүн төмөнкүдөй редакциясы кабыл алынган жана азыркы учурда колдонулуп жатат:

«Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган, Комиссияда жана Сотто иштегенге чейин ар кандай мезгилде федералдык мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызмат орундарын ээлеген, Комиссияда же Сотто ээлеген кызматтарынан (күнөөлүү аракеттерге байланыштуу кызматтан бошотулгандан башка учурларда) бошогон жана мамлекеттик жарандык кызматта тиешелүү жылда федералдык мамлекеттик жарандык кызматчылар үчүн Россия Федерациясынын мыйзамдарында белгиленген узактагы стажы бар кызмат адамдары жана кызматкерлер Комиссиядагы жана Соттогу ишинен бошотулганга чейин түздөн-түз бул мекемелерде 3 жылдан кем эмес кызмат орундарын ээлеп турган болсо, алар федералдык мамлекеттик жарандык кызматчылар үчүн Россия Федерациясынын мыйзамдарында каралган шарттарга ылайык жана тартипте иштеген жылдары үчүн дайындалган пенсия алууга укуктуу».

Ошону менен бирге Протоколдун 1-беренесинин 1-пунктунун негизинде Келишимдин «Өткөөл жоболор» XXVII бөлүмү мамлекеттик жарандык кызматтагы стаждын узактыгы бөлүгүндө Протокол менен киргизилген өзгөртүүлөрдү эске албастан, Жобонун 53-пунктунда белгиленген тартипте анда көрсөтүлгөн адамдардын чөйрөсүнө карата (анын ичинде Жобонун 53-пунктуна ылайык иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугуна ээ болгон жана Протокол күчүнө кирген датага чейин Комиссияда же Сотто ээлеп турган кызмат орундарынан бошотулган адамдар үчүн) иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугунун сакталышын караган «XXVIII бөлүмгө карата өткөөл жоболор» 106¹-берене менен толукталган (Келишимдин 106¹-беренесинин экинчи абзацы).

3. Ушул иштин алкагында Сот түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын биринчи, төртүнчү жана бешинчи пункттарында камтылган суроолорго мааниси боюнча тиешулүү төмөнкү маселелерди карайт.

3.1. Түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын биринчи пунктунда арыз ээлери Бирликтин органында узактыгы он эки ай иш стаждын бар болушу каралган Жобонун 53-пунктунун редакциясы колдонулган мезгил ичинде Бирлик органынын кызмат адамы же кызматкери Бирликтин бул органынан кызматтан бошотулган, ал эми иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо үчүн талап кылынуучу Бирлик органындагы иш мезгилинин узактыгын он эки айдан үч жылга чейин жогорулаткан Жобонун 53-пунктунун жаңы редакциясы анын негизинде кабыл алынган Протокол күчүнө кирген датадан (2023-жылдын 24-январынан) кийин мүчө мамлекеттин

ыйгарым укуктуу органына иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо жөнүндө Комиссиянын Коллегиясынын Төрагасынын же Соттун төрагасынын сунушу жөнөтүлгөн жагдайга карата аталган пункттун колдонулушуна түшүндүрмө берүүнү суранышат. Мында арыз ээлери өздөрүнүн пикири боюнча Бирлик мүчө мамлекеттеринин улуттук конституцияларында жана башка ченемдик укуктук актыларында, ошондой эле Келишимдин № 1 тиркемеси болуп саналган Евразия экономикалык комиссиясы жөнүндө жобонун 17 – 18-пункттарында бекитилген «субъекттердин абалын начарлатуучу ченемди артка карай колдонууга тыюу салган жалпы укуктук принциптерге» шилтеме кылышат.

3.2. Түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын төртүнчү пунктунда арыз ээлери Жобонун 53-пунктунун биринчи абзацында Комиссияда жана Сотто иштөөнүн узактыгы тууралуу талап Бирлик органдарындагы «кызмат орундарын ээлөө» катары туюнтулгандыгын, ошол эле убакта Жобонун 54-пунктунда жарандары болуп саналган мүчө мамлекеттин мамлекеттик жарандык кызматынын стажына кошулууга тийиш болгон кызмат адамдарынын жана кызматкерлердин, анын ичинде мамлекеттик кызматчылардын иштеген жылдарына пенсияларды дайындоо үчүн «иштеген мезгили» деген түшүнүк пайдаланылгандыгын эске алуу менен, Соттун кызмат адамдары же кызматкерлери ыйгарым укуктарын аткарган мезгил бул адамдар жарандары болуп саналган мүчө мамлекеттин мамлекеттик кызматынын стажына кошулабы деген суроого түшүндүрмө берүүнү суранышат.

3.3. Түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын бешинчи пунктунда арыз ээлери «Бирлик органдарындагы эмгектик мамиле практикасынын негизинде» Комиссияда же Сотто «милдетин аткаруучу кызмат адамы» катары иштеген мезгили Жобонун 53 жана 54-пункттарына ылайык тиешелүү кызмат орду боюнча мамлекеттик кызматтын стажына кошулабы деген суроо коюшууда.

4. Түшүндүрмө берүү жөнүндө Сотко арыз менен кайрылууга төмөнкү жагдайлар түрткү берген.

Арыз ээси Т.И. Брынова Соттун Төрагасынын 2015-жылдын 30-октябрындагы № 57 буйругунун жана 2015-жылдын 2-ноябрындагы эмгек келишиминин (контрагынын) негизинде 2015-жылдын 2-ноябрынан тартып 2016-жылдын 1-декабрына чейинки мезгилде Соттун судьясынын жардамчысы кызмат ордун ээлеп турган, ал эми Соттун төрагасынын 2016-жылдын 29-ноябрындагы № 18-ө буйругунун жана 2016-жылдын 29-ноябрындагы эмгек келишиминин (контрагынын) негизинде 2016-жылдын 1-декабрынан тартып 2017-жылдын 29-декабрына чейинки мезгилде Сот Катчылыгынын эксперттик-аналитикалык бөлүмүнүн

консультанты милдеттерин аткарып келген. Көрсөтүлгөн мезгил ичинде арыз ээси Беларусь Республикасынын Тышкы иштер министрлиги тарабынан белгиленген тартипте аккредителген жана Соттун кызматкери катары тиешелүү артыкчылыктарды жана иммунитеттерди пайдаланып келген. Арыз ээси менен сот тарабынан түзүлгөн эмгек келишимдеринде (контракттарында) «Келишимге жана Евразия экономикалык бирлиги Сотунун уюштуруу жана ишмердик эрежелерине ылайык Соттун кызматкерин пенсия жана социалдык жактан камсыздоо» каралган. Арыз ээсинин иштеген мезгилинде (анын ичинде Соттун Катчылыгынын эксперттик-аналитикалык бөлүмүнүн консультанты милдетин аткаруучу катары) Жобонун 44-пунктуна ылайык Сот Россия Федерациясынын мыйзамдарында белгиленген тартипте арыз ээсинин Соттун кызматкери катары ал жараны болгон мамлекеттин пенсиялык фондуна пенсияга камсыздандыруу төгүмдөрүн чегерүү боюнча өзүнүн милдеттерин толугу менен аткарган. Соттун Төрагасынын 2017-жылдын 22-декабрындагы № 25-ө буйругу менен Т.И. Брынова эмгек келишиминин (контрагынын) мөөнөтү аяктагандыгына байланыштуу Соттун Катчылыгынын эксперттик-аналитикалык бөлүмүндөгү консультанттык милдеттерин аткаруудан бошотулган жана Соттогу жумушунан бошоп кеткен.

Сотко түшкөн арыз ээсинин 2023-жылдын 2-февралындагы тиешелүү кайрылуусун эске алуу менен Соттун Төрагасы тарабынан Жобонун 53-пунктуна ылайык арыз ээсине иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо жөнүндө Россия Федерациясынын Эмгек жана социалдык коргоо министрлигине сунуштама (Соттун төрагасынын 2023-жылдын 10-февралындагы № 5-3-9/3 каты) жиберилген. Жогоруда аталган министрлик арыз ээсинин иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугун таануудан баш тартып, бул тууралуу Сот 2023-жылдын 8-мартындагы № 21-4/10/В-3121 каты менен кабарланган. Арыз ээси бул чечимге сот тартибинде даттануу берген.

5. Түшүндүрмө берүү тууралуу каралып жаткан арыз менен Сотко кайрылган убакта (2023-жылдын 29-декабрында) арыз ээлери - П.П. Мысливский жана А.А. Панов Сот менен эмгектик мамиледе болушкан.

II. Соттогу жол-жобо

6. Соттун Чоң коллегиясынын 2024-жылдын 30-январындагы токтому менен түшүндүрмө берүү тууралуу арыз 1, 4 жана 5-пункттарында берилген суроолор бөлүгүндө өндүрүшкө кабыл алынган.

7. Келишимдин № 2 тиркемеси болуп саналган Соттун статутунун (мындан ары – Статут) 68-пунктуна ылайык түшүндүрмө берүү тууралуу иштерди кароо тартиби Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин

2014-жылдын 23-декабрындагы № 101 чечими менен бекитилген Евразия экономикалык бирлиги Сотунун Регламенти (мындан ары – Регламент) менен аныкталат.

8. Ишти кароого даярдоонун алкагында Регламенттин 75-беренесинде белгиленген тартипте Бирликтин мүчө мамлекеттеринин жогорку сот органдарына, конституциялык контролдоо органдарына, ыйгарым укуктуу жана башка органдарына, алардын улуттук илимий мекемелерине жана жогорку окуу жайларына (И. Кант атындагы Балтика федералдык университетине, Беларусь мамлекеттик университетине, Россия Федерациясынын Тышкы иштер министрлигинин Москва мамлекеттик эл аралык мамилелер институтунун (университетинин) Евразиялык окуу институтуна, Ереван мамлекеттик университетине, Россия илимдер академиясынын Мамлекет жана укук институтуна, Казакстан Республикасынын Юстиция министрлигинин Казакстан Республикасынын Мыйзам чыгаруу жана укуктук маалымат институтуна, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө караштуу Мыйзам чыгаруу жана салыштырма укук таануу институтуна, Казань (Приволжье) федералдык университетине, Б.Н. Ельцин атындагы Кыргыз-Орус Славян университетине, М.В. Ломоносов атындагы Москва мамлекеттик университетине, Орус-Армян (Славян) университетине, О.Е. Кутафин атындагы Москва мамлекеттик юридикалык университетине), ошондой эле Евразия экономикалык комиссиясына жана бир катар эл аралык уюмдарга (Бириккен улуттар уюмунун Эл аралык Сотуна, Бириккен улуттар уюмунун Апелляциялык трибуналына, Эл аралык эмгек уюмунун Администрациялык трибуналына, Деңиз укугу боюнча эл аралык трибуналга, Азия өнүктүрүү банкынын Администрациялык трибуналына, Африка өнүктүрүү банкынын Администрациялык трибуналына, Африка бирлигинин Администрациялык трибуналына, Батыш Африка мамлекеттеринин Экономикалык коомдоштук сотуна) суроо-талаптар жөнөтүлгөн.

Соттун суроо-талабына жооп катары Статустун 75-беренесинде белгиленген тартипте иштин жагдайларын ар тараптуу изилдөө жана баалоо үчүн зарыл болгон документтердин жана материалдардын көчүрмөлөрү арыз ээси Т.И. Брынова жана Соттун Катчылыгы тарабынан берилген.

III. Соттун тыянактары

9. Ушул консультативдик корутундунун предмети болуп, эмгек мамилелерине байланышкан арызда көрсөтүлгөн Келишимдин ченемдерине (Жобонун 53 жана 54-пункттары) Статуттун 46-пунктунда каралгандай

түшүндүрмө берүү саналат. Мындагы байланыш, биринчиден, Келишимге ылайык аталган жоболорду жөнгө салуунун предметин түзгөн, Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин Бирлик бул органдары менен болгон укуктук мамилелери (пенсия менен камсыз кылуу жаатында социалдык кепилдиктерди берүү) - бул адамдар менен Бирлик органдарынын эмгек мамилелерди белгилөөнүн негизинде гана пайда болуу менен шартталган. Экинчиден, Келишимге ылайык башка социалдык кепилдиктер, артыкчылыктар жана иммунитеттер менен катар жогоруда аталган социалдык кепилдиктери башкалардын ичинен эмгек келишимдеринде (контракттарында) да Бирликтин органдары тарабынан бекитилүүчү эл аралык кызматкерлер катары Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин статусунун ажырагыс элементи болуп саналат.

Ушуга байланыштуу, Статуттун 46-пунктунун жоболорун эске алуу менен, Соттун компетенциясына Комиссиянын жана Соттун кызматкерлеринин жана кызмат адамдарынын арыздары боюнча Бирликтин ушул органдарындагы алардын эл аралык кызмат өтөө шарттары жөнүндө Келишимдин жоболоруна, анын ичинде Жобонун 53 жана 54-пункттары менен кошо пенсия менен камсыз кылуу жаатындагы социалдык кепилдиктерди берүүнү жөнгө салуучу пункттарына карата түшүндүрмөлөрдү берүү кирет.

10. Чоң коллегия келип түшкөн арыздын мазмунун, каралып жаткан иштин жагдайларын жана Соттун иш тажрыйбасын эске алып (*2017-жылдын 11-декабрындагы № P-5/17 иш боюнча жана 2018-жылдын 20-декабрындагы № P-5/18 иш боюнча консультативдик корутундуларды*), Статуттун 2-пунктун жетекчиликке алуу менен, ушул Консультативдик корутундуда *in concreto* түрдө чечмелөөгө (ушул Консультативдик корутундунун 17 – 20-пункттары) барып, арыз ээлеринин конкреттүү жагдайларына карата колдонулуучу Жобонун 53 жана 54-пункттарынын маанисине түшүндүрмө гана берүү менен чектелбестен, ошондой эле *жалпы тартиптеги* айрым актуалдуу маселелерге, атап айтканда, Бирликтин укугунун жана мүчө мамлекеттердин улуттук мыйзамдарынын катыштыгына, анын ичинде каралып жаткан укуктук жөнгө салуу жаатында – Бирликтин эл аралык кызматкерлери үчүн пенсиянын социалдык кепилдиктерине (ушул Консультативдик корутундунун 11 – 16-пункттары) аларды колдонууга карата системалык анализге таянуу менен ушундай түшүндүрмө берүүнү максатка ылайыктуу деп эсептейт.

11. Чоң коллегия ушуга байланыштуу эл аралык уюмдардын түзүлүшүнүн жана иштешинин эл аралык практикасын эске алганда, Евразия

экономикалык бирлигинин өзгөчөлүгү Келишимге ылайык Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин, анын ичинде Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин эмгек мамилелери «ушул Жобонун ченемдерин эске алуу менен алар турган мамлекеттин мыйзамдары менен жөнгө салынат» (Жобонун 43-пункту), ал эми аларды пенсиялык жактан камсыз кылуу «алар жараны болуп саналган мүчө мамлекеттин мыйзамдарына ылайык жүзөгө ашырылат».

Ошентип, мамилелердин аталган чөйрөсүндөгү (адатта уюштуруу актысын жөнгө салуу предметин түзгөн жана андагы негизделген эл аралык уюмдун эрежелерин) Келишимге (Бирликтин укугуна) негизделген эл аралык укуктук тартип бардык жана ар бир мүчө мамлекеттин улуттук укук тартиптери менен тыгыз өз ара аракеттенет. Мындай жөнгө салуу эл аралык кызматкерлердин статусун жөнгө салуучу Бирликтин мыйзамдарынын, анын ичинде Жобонун 53 жана 54-пункттарынын ченемдерин бир түрдүү чечмелөөгө жана колдонууга таасирин тийгизет.

Буга байланыштуу, ушул маселени кароодо Келишимди колдонуу чөйрөсүндө ЕАЭБдин укугу менен улуттук мыйзамдардын өз ара мамилелерин талдоого жана эл аралык уюм катары Бирликтин укуктук табиятын эске алууга, анын иштешин укуктук жактан жөнгө салуунун өзгөчөлүктөрүнө өзгөчө көңүл буруу керек.

12. Жобонун 53 жана 54-пункттарынын ченемдери 1969-жылдын 23-майындагы Эл аралык келишимдердин укугу жөнүндө Вена конвенциясынын (мындан ары – Вена конвенциясы) 26-беренесинде бекитилген *pacta sunt servanda* жалпы таанылган принцибинин негизинде Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин укуктарын камсыз кылуу чөйрөсүндө мүчө мамлекеттер тарабынан ак ниеттүүлүк менен аткарылууга тийиш болгон мүчө мамлекеттердин эл аралык милдеттенмелерин белгилейт. Вена конвенциясынын 27-беренесине ылайык «катышуучу келишимди аткарбаш үчүн актануу катары өзүнүн ички мыйзамдарынын жоболоруна шилтеме кыла албайт». Эгерде Келишимде мүчө мамлекеттин улуттук мыйзамдарында каралгандан башка эрежелер белгиленсе, анда Келишимдерде каралган эрежелер колдонулат.

13. Жобонун 53 жана 54-пункттарынын ченемдери Бирликтин институттарынын натыйжалуу жана көз карандысыз иштешин камсыз кылууга жана анын алкагында түзүлгөн эл аралык кызматка тиешеси бар мүчө мамлекеттердин жалпы кызыкчылыктар чөйрөсүндө колдонулат. Мүчө мамлекеттер тарабынан Бирликтин мыйзамдарынын ченемдеринин, анын ичинде Жобонун 53 жана 54-пункттарынын бир түрдүү чечмеленишин жана колдонулушун камсыз кылуу Келишимдин 107-беренесинин негизинде эл

аралык уюм катары Бирликтин институционалдык бүтүндүгүнүн жана натыйжалуу иштешинин шарты болуп саналат.

Ушуга байланыштуу Чоң коллегия Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин социалдык кепилдиктер жаатындагы улуттук мыйзамдар жана аларды мүчө мамлекеттерде колдонуу практикасы Жобонун ченемдерине ылайык келүүгө тийиш жана ага карама-каршы келбеши керек деген тыянакка келет. Кайсы бир мүчө мамлекет тарабынан Жобону жөнгө салуу чөйрөсүндө улуттук мыйзамдардын актыларын кабыл алуусу, ошондой эле аны колдонууда Келишимдин ченемдеринин колдонулушун чектөөнү же жокко чыгарууну болжолдогон практика Келишим боюнча эл аралык милдеттенмелерге, атап айтканда, ага ылайык Бирлик өз функцияларын аткаруусу үчүн мүчө мамлекеттер жагымдуу шарттарды түзгөн 3-беренесине карама-каршы келип калмак.

14. Жобонун «Бирликтин органдарындагы эмгек мамилелери жана социалдык кепилдиктер» V бөлүмүнүн ченемдери Келишимде каралган социалдык кепилдиктер жайылтылган адамдарга карата аларды андан ары ишке ашыруу максатында бул кепилдиктерди мүчө мамлекеттердин улуттук мыйзамдарында ишке киргизүү милдеттенмелерин да болжойт.

Аталган ишке киргизүү чарасы Бирликтин эл аралык кызмат институту жана анын эл аралык кызматкерлеринин статусу жөнгө салуу предмети болуп саналган Келишимдин ченемдерин бир түрдүү чечмелөөнү жана колдонууну камсыз кылууга багытталган.

Мүчө мамлекеттин мыйзамдарында Келишимге ылайык Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин статусун жөнгө салуучу ченемдер жок болгон учурда, тиешелүү актылар улутуна жана жарандыгына жараша Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин укуктарынын теңсиздигине жол бербей жана Жободо каралган социалдык кепилдиктерди ишке ашырууну камсыз кылуу максатында алардын жарандыгына таандык мамлекеттер тарабынан бири-бири менен макулдашуу боюнча улуттук деңгээлде кабыл алынат.

15. Жобонун 53 жана 54-пункттарын чечмелөөдө жана колдонууда Келишимдин 1-беренесинин 2-пунктуна, Жобонун II жана III бөлүмдөрүнө ылайык эл аралык укуктук субъекттүүлүккө жана функциялык иммунитетке ээ болгон эл аралык уюм катары Бирликтин статусун дагы эске алуу керек. Соттун *2017-жылдын 11-декабрындагы № P-5/17 иш боюнча Консультативдик корутундусунда* белгиленгендей, Бирликтин эл аралык-укуктук статусу анын өздүк персоналы менен болгон өз ара мамилелерин өз алдынча жөнгө салууну болжолдойт, ал эми анын уюштуруу келишими анын ички түзүлүшүн жөнгө салууда негиз салуучу укуктук акт катары иштейт (15-пункт). Келишимдин өзүндө ченемдери эл аралык кызматкерлердин

катышуусу менен укуктук мамилелердин комплексин жөнгө салуучу улуттук мыйзамдарга шилтеме камтылгандыктан, улуттук мыйзамдардын ченемдери Бирликтин мыйзамдары менен бул адамдардын укуктук статусу жөнгө салынбаган элементтерге карата жана эл аралык кызматкерлердин Жобонун 2 жана 3-пункттарында бекитилген кызматтык милдеттерин, функцияларын көз карандысыз жана натыйжалуу аткаруу жана ыйгарым укуктарынын эл аралык мүнөзүн милдеттүү урматтоо принциптеринин иштешине таасир тийгизбегендей болуп колдонулат.

16. Чоң коллегия Жободо каралган башка социалдык кепилдиктер, жеңилдиктер жана иммунитеттер менен катар эле пенсия менен камсыз кылуу жаатындагы Бирликтин органдарынын кызмат адамдары жана кызматкерлери үчүн социалдык кепилдиктерди белгилеген Жобонун 53 жана 54-пунктунун ченемдери Бирликтин эл аралык кызматкерлеринин статусунун жана Бирликтин эл аралык кызмат институтунун ажырагыс элементин билдирет деп тыянакка дагы келүүдө.

Ошол эле учурда, Бирликтин эл аралык кызматкерлери үчүн, анын ичинде пенсиялык камсыздоо чөйрөсүндөгү социалдык кепилдиктердин көлөмү жана ченемдик мазмуну мүчө мамлекеттер тарабынан аларга жүктөлгөн жана алардын кесиптик квалификациясына, иштиктүү жана жеке сапаттарына, анын ичинде Келишимдин предметин түзгөн иш чөйрөсүндө атайын билимге жана тажрыйбага ээ болуусуна карата бул талаптарга байланышкан, ошондой эле эл аралык кызмат өтөөдөгү чектөөлөргө байланышкан функциялардын коомдук мүнөзү менен шартталган. Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарына жана кызматкерлерине коюлуучу мындай талаптардын деңгээлин аныктоодо Келишимдин негизинде Комиссиянын Коллегиясынын мүчөлөрүнө жана Соттун судьяларына (ишмердиктери Бирликтин бул органдарынын кызмат адамдары жана кызматкерлери тарабынан камсыз кылынган) карата колдонулуучу квалификациялык талаптарды да эске албай коюуга болбойт.

17. Арыздын биринчи пунктунда коюлган суроого жооп берип, Чоң коллегия Бирликтин эл аралык кызматкерлери тарабынан пенсиялык камсыздоо жаатындагы социалдык кепилдиктерди алуусун жөнгө салуучу Жобонун башка ченемдери (Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарына жана кызматкерлерине карата колдонулуучу Жобонун 44, 46, 47 жана 54-пункттары) менен өз ара байланышта болгон 53 жана 54-пункттар аларда көрсөтүлгөн Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарына жана кызматкерлерине пенсия менен камсыз кылуу жаатындагы социалдык кепилдиктерди берүүнүн материалдык-укуктук жана өзүнчө жол-жоболук шарттарды карай тургандыгын белгилейт.

Ошол эле учурда Бирликтин эл аралык кызматкерлери үчүн пенсия менен камсыз кылуу жаатындагы эмгек мамилелерин жана социалдык кепилдиктерин жөнгө салуучу Жобонун ченемдерин системалуу чечмелөө (43, 44, 46, 47, 50, 53 жана 54-пункттар) Жобонун 53-пункту мааниси боюнча атайын мүнөзгө ээ деген, 1) субъекттик курамы (*ratione personae*) боюнча аны колдонуу чөйрөсү Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдары жана кызматкерлери тарабынан чектелгендиги; 2) Бирликтин органдарында эл аралык кызмат өтөп жаткан адамдарда Россия Федерациясындагы пенсиялык камсыздоонун конкреттүү бир түрүнө – федералдык мамлекеттик кызматчылар үчүн иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укуктарынын пайда болушунун материалдык-укуктук жана өзүнчө жол-жоболук шарттары аларга карата белгиленгендиги жөнүндө тыянакты тастыктап турат.

Россия Федерациясынын жарандарынын ичинен Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын, кызматкерлеринин иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугуна ээ болуу шарттарына, атап айтканда, кызматтан бошотулганга чейин кеминде он эки ай түздөн-түз Комиссияда жана Сотто иштеген мезгилин кошкондо (он беш жыл), мамлекеттик жарандык кызматтагы жалпы стажга карата Келишимде белгиленген талаптар кирип, алар Жобонун 53-пунктунун баштапкы редакциясында бекитилген, андан кийин бул мөөнөт Протокол менен жогорулатуу жагына карай түзөтүлгөн.

Чоң коллегия Жобонун 53-пунктунун ченеми мурунку редакциясында да, азыркысында да Келишимдин 106¹-беренеси менен өз ара байланышта так жана конкреттүү баяндалганын, тикелей колдонуу ченем болуп саналарын жана мындай колдонуу жайылтылган адамдарда иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугунун пайда болушу үчүн негиз түзө тургандыгын белгилейт.

Аталган материалдык-укуктук шарттардын аткарылышын камсыз кылуучу жагдайлар келип чыккан учурда, Келишимге ылайык эл аралык кызматкерде иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугу пайда болот. Ал пайда болгон учурдан тартып бул укук маңызы боюнча «ээ болуу укугу» болуп саналып, анын ишке ашырылышы Келишимдин мүмкүн болуучу өзгөрүүлөрүнөн жана Бирликтин ага негизделген мыйзам актыларынан көз каранды болбойт.

Чоң коллегия ушуга байланыштуу эл аралык сот органдарынын, атап айтканда, Эл аралык эмгек уюмунун Администрациялык трибуналынын практикасында калыптанып, ага ылайык пенсиялык укуктарды «ээ болуу укугу» категориясына таандык кылган жана бул укуктарды жөнгө салуучу ченемдик документтердин текстине киргизилген кандайдыр бир өзгөртүүлөргө карабастан анын ээси тарабынан ишке ашырууга тийиш кылган

ыкманы негиздүү деп эсептейт жана түшүндүрмө берүү тууралуу келип түшкөн арызды кароодо эске алат (*Lamadie* иши боюнча 1978-жылдын 13-ноябрындагы № 365 чечим (10-пункт) жана *Biggio* иши боюнча 1978-жылдын 13-ноябрындагы № 366 чечим (10-пункт)).

Ошентип, 2023-жылдын 24-январына чейин күчүндө болгон редакциядагы Жобонун 53-пунктуна ылайык иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугуна ээ болгон жана Комиссиядагы же Бирликтин Сотундагы ээлеген кызматтарынан бошотулган (күнөөлүү аракеттерге байланыштуу иштен бошогон учурларды кошпогондо) Комиссиянын жана Бирликтин Сотунун кызмат адамдары жана кызматкерлери мурунку эле шарттарда иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугун сактап калышат.

Ошол эле учурда Келишимде жана Бирликтин башка актыларында Жобонун 53-пунктунун биринчи абзацында каралгандай Россия Федерациясынын ыйгарым укуктуу органына Комиссиянын Коллегиясынын Төрагасы же Соттун Төрагасы тарабынан (алардын демилгеси боюнча же иштеген жылдары үчүн пенсия укугуна ээ болгон адамдын өтүнүчү боюнча) сунуш берилүүгө тийиш мөөнөт мезгили белгиленбейт.

18. Вена конвенциясынын 28-беренесинде кодификацияланган эл аралык укуктун жалпы кабыл алынган ченемине ылайык, эгерде келишимде башкача ниеттер байкалбаса же башкача түрдө белгиленбесе, келишимдин катышуучусу үчүн келишим күчүнө кирген датага чейин болгон кандайдыр бир аракетке же фактыга карата же болбосо ошол датага чейин аракети токтогон ар кандай кырдаалга карата келишимдин жоболору келишимдин бул катышуучусу үчүн милдеттүү болуп саналбайт.

Буга байланыштуу, Чоң коллегия арыз ээсинин чечмелөөсүндө анын абалын начарлатты деген Жобонун 53-пунктуна өзгөртүүлөрдү киргизүүнү караган Протоколдо бул Протокол күчүнө киргенге чейин (тактап айтканда, 2023-жылдын 24-январына чейин) келип чыккан укуктук мамилелерге карата колдонууда ушул өзгөртүүлөрдүн милдеттүүлүгүн караган ченемдер камтылбагандыгын белгилейт.

Жогоруда аталган Протоколдун мазмунуна талдоо жүргүзүү, тескерисинче, мамлекеттер - катышуучулар өздөрүнүн конституциялык укук тартиптерине, укуктук ишенимдүүлүк, мамлекеттик бийликке ишеним жана укуктук жөнгө салуунун туруктуулугу принциптерине ылайыкташып, Келишимдин текстин Жобонун 53-пунктунда каралган тартипте, – мамлекеттик жарандык кызматтын стажынын узактыгы бөлүгүндө көрсөтүлгөн Протокол менен киргизилген өзгөртүүлөрдү эске албастан, анан ал күчүнө киргенден кийин аларга карата пенсия алуу укугу колдонулууга тийиш болгон адамдардын чөйрөсүн аныктоочу «XXVIII бөлүмгө карата

өткөөл жоболор» деген 106-берене менен толуктагандыгы жөнүндө тыянак чыгарууга мүмкүндүк берет.

Жобонун 53 жана 54-пункттарын системалуу чечмелөөдөн келип чыгып, Чон коллегия Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарына жана кызматкерлерине иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо максатында зарыл болгон мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызматтагы жалпы эмгек стажын аныктоо бөлүгүндө алар бири-бирин өз ара толуктап тургандыгын белгилейт. Жобонун 54-пунктуна ылайык Бирликтин органынын кызмат адамы жана/же кызматкери катары иштеген мезгил мамлекеттик жарандык кызматтын жалпы стажына кошулгандыктан, Келишимдин 106¹-беренесинде пайдаланылуучу «мамлекеттик кызматтагы стаждын узактыгы бөлүгүндөгү өзгөртүүлөр» деген түшүнүктү сөздүн жеке маанисинде мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызматта иштеген стажды билдирген эмгек стажынын бөлүгүнө да, Комиссиянын жана Соттун кызмат адамынын, кызматкеринин Бирликтин бул органдарында иштеген мезгилинин бөлүгүнө да тийиштүү катары түшүнүү керек.

Сот ошондой эле Бирлик тарабынан кепилденген адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктеринин деңгээли мүчө мамлекеттерде камсыздалгандан төмөн болушу мүмкүн эместигин караган *2018-жылдын 20-декабрындагы № P-5/18 иши боюнча Консультативдик корутундуда* баяндалган укуктук позицияны эске алып, ушунун негизинде Бирликтин мурдагы эл аралык кызматкерине карата анын укуктук абалын начарлатуучу ченемдик жөнгө салуу ретроактивдүү түрдө колдонулууга тийиш эмес деген тыянакка келет.

Чоң коллегия ошондой эле арыз ээлери П.П. Мысливский жана А.А. Пановго тиешелүү бөлүгүндө түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын 1-пунктунда коюлган маселенин предмети жок экендигин белгилейт, анткени жогоруда аталган Протокол күчүнө киргенге чейин күчүндө болгон Жобонун 53-пунктунун редакциясында белгиленген иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугунун пайда болушунун материалдык-укуктук шарттары аларга карата колдонулбайт.

19. Түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын төртүнчү пунктунда коюлган суроого жооп берүү менен, Сот Россия Федерациясынын жарандарынын ичинен Бирликтин эл аралык кызматкерлеринде иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугунун келип чыгышы алардын Бирликтин Комиссиясындагы жана Сотундагы ээлеген кызматтарына байланыштуу экендиги Жобонун 53-пунктунун текстинде даана көрүнүп тургандыгын белгилейт, бул *2017-жылдын 12-сентябрындагы № P-2/17 иши боюнча Консультативдик корутундуда* көрсөтүлгөн укуктук позицияда бекитилип, ага ылайык Сот

«кызмат ордун ээлөө» жана «кызмат ордунда иштөө» деген түшүнүктөрдүн көлөмүн жана мазмунун бирдей деп тааныган.

Өз кезегинде, Жобонун 54-пунктунда Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин «иштеген мезгили» түшүнүгү пайдаланылып, бул пунктка ылайык алар жарандары болуп саналган мүчө мамлекеттин мамлекеттик жарандык кызматынын стажына, анын ичинде мамлекеттик кызматчылардын иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо максатында стажга кошулууга тийиш.

Бирлик укугунда кызмат адамдарынын жана кызматкерлердин «иштеген мезгили» деген терминдин аныктамасы жок. Сот Комиссиянын жана Соттун калыптанып калган практикасына таянып, бул терминди кызмат адамдары жана кызматкерлер менен түзүлгөн эмгек келишиминин (контракттарынын) негизинде алардын эмгек ишмердигинин жалпы узактыгы катары түшүнүү керек деп эсептейт.

Жобонун 53 жана 54-пункттарын контексттик жактан чечмелөөдөн көрүнүп тургандай, Россия Федерациясынын жарандары болуп саналган Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын же кызматкерлеринин ээлеген (иштеген) кызмат орундары боюнча ыйгарым укуктарын аткаруу мезгили бул мүчө мамлекеттин мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызматынын стажына, анын ичинде мамлекеттик кызматчыларга (федералдык мамлекеттик кызматчыларга) иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо максатында стажга кошулат.

Чоң коллегия Жобонун 54-пункту Бирликтин бардык мүчө мамлекеттеринин жарандарына жайылтылат, Комиссияда жана Сотто иштеген мезгилдерин мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) стажына киргизүү үчүн кандайдыр бир шарттарды камтыбайт жана ошого жараша Бирликтин органдарында иштегенге чейин мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызматта стажы болбогон адамдарга карата колдонулат деп тыянакка келет.

20. Түшүндүрмө берүү тууралуу арыздын бешинчи пунктунда коюлган суроого жооп берүүдө, Чоң коллегия ушул Консультативдик корутундунун 4-пунктунда баяндалган иштин жагдайларын эске алып, бул пункт Жобонун 53-пунктунун мурунку редакциясы колдонулган мезгилде Соттун Катчылыгынын эксперттик-аналитикалык бөлүмүнүн консультанты кызмат орду боюнча Соттун кызматкеринин милдетин аткарган арыз ээлеринин бири менен гана болгон Соттун эмгек мамилелерине тиешелүү экендигин билдирет.

Чоң коллегия Жобонун 53 жана 54-пункттарына ылайык эмгек стажын белгилөө жана пенсия дайындоо максаттары үчүн тиешелүү адамга (кызматкерге) карата колдонулуучу Келишимден келип чыккан төмөнкү шарттардын сакталышы чечүүчү мааниге ээ деп эсептейт: 1) Бирликтин

органынын кызмат адамы же кызматкери катары бул адамдын эмгек функциясын аткаруусун, ошондой эле Келишимдин шарттарына ылайык Бирликтин органынын кызмат адамы жана кызматкери катары мындай адамга пенсиялык жана социалдык жактан камсыз кылууну боюнча Бирликтин органынын милдетин караган Бирликтин органы менен түзүлгөн эмгек келишими (контракты) бар болуш керек; 2) көрсөтүлгөн эмгек келишиминде (контрактында) каралган өз ара милдеттерди тараптардын факт жүзүндө жүзөгө ашыруусу, анын ичинде Бирликтин органынын кызмат адамдары же кызматкерлери үчүн белгиленген тартипте жана шарттарда мындай адамды пенсия менен камсыз кылуу боюнча милдеттүү чегерүүлөр жөнүндө талапты Бирликтин органынын аткаруусу керек (Жобонун 44-пункту).

Жогоруда баяндалгандарды эске алып, Чоң коллегия, эгерде аталган шарттар бир убакта аткарылса, Комиссияда же Сотто тиешелүү кызмат орду боюнча «милдеттерин аткаруучу» катары Комиссиянын же Соттун кызмат адамынын, кызматкеринин иштеген мезгили Жобонун 53 жана 54-пункттарына ылайык мамлекеттик кызмат стажына жана иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо максаты үчүн стажга кошулууга тийиш деген корутунду чыгарат.

21. Жогоруда баяндалгандарды эске алуу менен, Чоң коллегия төмөнкүдөй түшүндүрмө берет:

21.1. 2023-жылдын 24-январына чейин колдонулган редакциядагы Жобонун 53-пунктуна ылайык иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугуна ээ болгон жана Комиссиядагы же Соттогу ээлеген кызмат орундарынан (күнөөлүү аракеттерге байланыштуу бошотулган учурларды кошпогондо) бошотулган Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдары жана кызматкерлери мурунку эле шарттарда иштеген жылдары үчүн пенсия алуу укугун, анын ичинде мындай адамдар аталган укуктарын ишке ашыруунун датасына карабастан, Комиссияда жана Сотто узактыгы он эки айдан кем эмес стаждын болушу жөнүндө талап кылуу жана Комиссиянын Коллегиясынын Төрагасы же Соттун Төрагасы тарабынан мүчө мамлекеттин ыйгарым укуктуу органына сунуш киргизүү бөлүгүндөгү укуктарды сактап калат.

21.2. Жобонун 54-пунктуна ылайык Комиссиянын жана Соттун кызмат адамдарынын, кызматкерлеринин бул органдарда иштеген мезгили алар жарандары болуп саналган мүчө мамлекеттин мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызматынын стажына, анын ичинде иштеген жылдары үчүн пенсия дайындоо максаты үчүн стажга кошулат. Ошону менен бирге Комиссиянын жана Бирликтин Сотунун кызмат адамдарынын жана кызматкерлеринин бул органдардагы «иштеген мезгили» (Жобонун

54-пункту) мааниси боюнча аталган адамдар бул органдарда «кызматтарды ээлеген» мезгилге барабар болот (Жобонун 53-пункту).

21.3. Жобонун 53 жана 54-пункттарын колдонуу максаты үчүн Комиссиянын жана Бирликтин Сотунун кызмат адамынын, кызматкеринин «милдетин аткаруучу» катары иштеген мезгили алар жарандары болуп саналган мүчө мамлекеттин мамлекеттик (мамлекеттик жарандык) кызматынын стажына кошулат.

IV. Корутунду жоболор

22. Ушул Консультативдик корутундунун көчүрмөсү арыз ээлерине жөнөтүлсүн.

Консультативдик корутунду Соттун расмий интернет-сайтына жайгаштырылсын.

Төрагалык кылуучу судья - баяндамачы

А.А. Дронов

Судьялар:

А.М. Ажибраимова

Е.В. Айриян

Д.П. Александров

А.А. Забара

Е.Ж. Исмаилов

М.Т. Кайыпов

А.Б. Кишкембаев

Н.В. Павлова

А.Г. Тунян